

MARTIN ŠRAJER / 25. 8. 2020

Tři studentské filmy z ELBE DOCK

Na festivalu ELBE DOCK, který proběhne od 1. do 6. září v Ústí nad Labem, bude představena také kolekce nových českých filmů. Její součástí jsou tři studentské snímky, které originálně rozšiřují hranice dokumentární kinematografie.

Adela Křižovenská v rámci svého studia animace na FAMU natočila sedmiminutový film *Kdo se se mnou zatočí*, upozorňující, že sametová revoluce sice proběhla, ale revoluce v péči o ohrožené děti nikoliv. Ženský hlas mimo obraz sděluje, že prvorepublikovou preferenci rodinné péče vystřídal po nástupu komunismu důraz na péči ústavní a děti začaly být zavírány do kojeneckých ústavů z mnohdy banálních důvodů.

Zmíněnou skutečnost dokládá konkrétní příběh muže, který strávil dětství v ústavu. Tam skončil údajně proto, že jeho matka nebydlela v dostatečně velkém bytě. Dvojici střídajících se výpovědí doprovází evokativní animace. Figurky různých barev vesele běhají kolem sebe a zpívají dětskou říkanku *Modrají se pomněnečky*. Obrazy bezstarostnosti náhle střídá šedivý narozeninový dort na černém pozadí.

Dort se mění v krabici, ta v dům, do kterého je zavřena žlutá postavička, animované alter ego hovořícího muže. Proměnlivost objektů kontrastuje s neměnností poměrů v oblasti dětské péče, jejíž základy zůstávají třicet let po listopadu stále podobné.

Ve filmu se zároveň střetává hledisko člověka zvnějšku a člověka s osobní zkušeností s popisovaným systémem. Žena na základě statistik uvádí, že většina dětí po odchodu z dětského domova skončí špatně. Muž kontruje tím, že sám zřejmě představuje výjimku, neboť po opuštění ústavu odešel studovat do Prahy a nyní se sám snaží změnit systém, který ho formoval. Zásluhou zhuštění umožněného animovaným formátem je tak na malé ploše nastíněna spletnost problematiky i různorodost možných přístupů k ní.

S osobní výpovědí pracuje také Nora Štrbová, jejíž bakalářský film *M E Z E R Y* byl svého druhu arteterapeutickým projektem. Podklad pro něj poskytl příběh autorčina bratra bojujícího se smrtelnou nemocí. Nádor na mozku mu poškodil paměťová centra, což vedlo k tomu, že si začal ukládat vzpomínky nestandardním způsobem. Dávné zážitky vnímal jako nedávné, nedávné si někdy nepamatoval vůbec.

Poslední půlrok strávený s bratrem se Štrbová pokusila zachytit podle toho, jak čas a prostor zakoušel její sourozenec. Nelineárně, fragmentárně, s množstvím mezer. Objekty ztrácejí obrysy nebo zcela mizí, střihová skladba je stále méně přehledná, logické vazby volnější. Celky se rozpadají na neurčité části. Film kombinující rotoskopické překreslování s kolážemi bratrových fotografií tak není jen snahou pochopit situaci blízkého člověka, podívat se prostřednictvím filmového média na svět jeho očima, ale také rozpravou o paměti coby jedné ze stěžejních podmínek k udržení integrity naší osobnosti.

Přes náročnost použité techniky režisérka zvolila cestu intuitivní tvorby bez pevně daného scénáře. Své rozhodnutí odůvodnila možností pohrávat si se skladbou jednotlivých situací i jejich stylem a nechat tak výsledný tvar vyplynout spíše z toho, jak na ni látka emocionálně působí, než z dopodrobna rozplánovaného postupu výroby. Spontánní vznik jí usnadnil hledání takového jazyka, kterým by se zesnulým bratrem mohla vést pomyslný dialog. Film vzniklý z hluboké vnitřní potřeby porozumění nabízí intenzivní divácký zážitek i cenný příklad toho, jak tematizovat bolestivou ztrátu a nesklouznout k sebestřednosti.

Leitmotivem experimentálního dokumentu Nikoly Krutilové *Hnůj vezdejší* je využití nezpracovaných potravin jako hnojiva a krmiva pro hospodářská zvířata. Autorka, jejíž hledisko je ovlivněno studiem kulturní a sociální antropologie, ukazuje v sérii prozaických výjevů bez doprovodného komentáře jednu z podob hospodářství v jednadvacátém století.

Na střechu zchátralého zemědělského stavení usedají holubi, dobytek volně pobíhá mezi nepojízdnými vozy v hospodářském areálu připomínajícím vrakoviště, nákladní automobil vysypává na hromadu starý chléb nebo nadbytečnou zeleninu, kozy se pasou v sousedství velkých přepravních kontejnerů...

Z přebytků nesnědených lidmi se stává potrava pro zvířata, jejichž trus zase slouží ke hnojení polí, na nichž budou vypěstovány další přebytky. Střídají se sice roční období, ale koloběh zrodu a zániku, odrážející se také v cyklické variování stejných stylistických parametrů, stále bez velkých obměn pokračuje. Observační filmová báseň s pomocí minimalistického stylu a bez jakýchkoliv vysvětlivek vybízí k zamyšlení nad udržitelností stávajícího zemědělsko-potravinářského systému.

Podrobnosti k festivalu ELBE DOCK naleznete na [jeho stránkách](#).